

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 14 juni 2006

Mål nr

Ö 4983-04

KLAGANDE

Affärsverket svenska kraftnät, 202100-4284

Box 526

162 15 Vällingby

Ombud: Advokat MN och jur. kand. CR, Advokatbyrån Sigeman & Co AB,
Stortorget 8, 211 34 Malmö

MOTPARTER

1. Energi E2 A/S, CVR-nr 18936674

Lautruphøj 5

DK-2750 Ballerup

Danmark

2. Hydro Kraft Aktiebolag, 556121-3199

Carlsgatan 12 A

211 20 Malmö

3. Norsk Hydro Sverige Aktiebolag, 556045-5957
Box 27174
102 52 Stockholm

Ombud för 1–3: Advokaterna TP, JC och
XX, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, Box 1711,
111 87 Stockholm

SAKEN

Rättegångshinder

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts beslut den 9 november 2004 i mål Ö 9690-03

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

Affärsverket svenska kraftnät skall utge ersättning till motparterna för rättegångskostnader i Högsta domstolen med fyrtiotusen (40 000) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Affärsverket svenska kraftnät har yrkat att Högsta domstolen avvisar käromålen samt tillerkänner verket yrkad ersättning för rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

Energi E2 A/S, Hydro Kraft AB och Norsk Hydro Sverige Aktiebolag, som övertagit Hydro Krafts fordran, har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

Som grund för avvisningsyrkandet har Affärsverket svenska kraftnät anfört i första hand att allmän domstol inte är behörig att pröva käromålen, eftersom Statens energimyndighet enligt 12 kap. 1 § ellagen (1997:857) är exklusivt behörig att avgöra frågor om nättariffers skälighet.

I 10 kap. 17 § första stycket 1 rättegångsbalken föreskrivs att allmän domstol inte på grund av vad som stadgas i 10 kap. rättegångsbalken är behörig att uppta tvist som skall upptas av annan myndighet än domstol. I litteratur och praxis har detta ansetts innebära att allmän domstol är obehörig, om det i en författning anförtrots en förvaltningsmyndighet att allsidigt och slutgiltigt pröva frågan (se t.ex. Strömberg, Allmän förvaltningsrätt, 23 uppl. 2006,

s. 227 ff. och Lavin, Domstol och administrativ myndighet, 1972, s. 76 f. och 327 ff.).

Enligt äldre rätt, nämligen 2 § 7 mom. i 1902 års lag om elektriska anläggningar, var en koncessionshavare skyldig att underkasta sig reglering av pris och övriga villkor för leverans, överföring eller inköp, på framställning av den som nyttjade eller önskade nyttja ström från anläggningen och av den som levererade eller önskade leverera ström till anläggningen. Frågor om prisreglering prövades av en särskild prisregleringsnämnd. Avtal som stred mot beslut om prisreglering var utan verkan.

Under den nämnda lagens giltighetstid behandlade Högsta domstolen i rättsfallen NJA 1990 s. 602 och 1994 s. 442 frågan, om allmän domstol var behörig att pröva priset för leverans av el. Båda målen gällde återbetalning av erlagda avgifter. Högsta domstolen framhöll att prisregleringsnämnden var exklusivt behörig inom det område där nämnden fått beslutanderätt enligt 2 § 7 mom. i 1902 års lag men att en part i sådana fall ändå kunde ha behov av att vända sig till allmän domstol för att utverka en exekutionstitel ”på grund- val av det beslut som fattats av nämnden inom ramen för sin behörighet”.

I det nu aktuella målet gäller 1997 års ellag. Med nättariffer avses där avgifter och övriga villkor för överföring av el och för anslutning till en ledning eller ett ledningsnät (se 1 kap. 5 §). Enligt 3 kap. 9 § är den som har nätkoncession skyldig att på skäligen villkor överföra el för annans räkning (se även 4 kap. 1 §). Tillsynen över efterlevnaden av dessa bestämmelser

utövas enligt 12 kap. 1 § andra stycket av nätmyndigheten; av 1 § elförordningen (1994:1250) framgår att Statens energimyndighet är nätmyndighet. Nätmyndigheten får enligt 12 kap. 3 § första stycket ellagen meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. I 4 kap. 10 § ellagen föreskrivs att tvister om vissa skyldigheter för en innehavare av en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt prövas av nätmyndigheten. Ett beslut om föreläggande enligt 12 kap. 3 § och ett beslut i en tvist enligt 4 kap. 10 § får enligt 13 kap. 5 § överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Däremot innehåller ellagen ingen bestämmelse som ger någon en rätt att överklaga ett avskrivningsbeslut, när nätmyndigheten vid sin tillsyn enligt 12 kap. funnit att tillämpade villkor är skäliga.

I fråga om förhållandet mellan nätmyndigheten och allmän domstol uttalades i prop. 1993/94:162 med förslag till en ny ellag (som nu ersatts av 1997 års lag) att det även fortsättningsvis skulle krävas ett avgörande av allmän domstol för att få ett verkställbart beslut och att det i ett sådant mål var domstolens uppgift att pröva parternas anspråk och invändningar, varvid nätmyndighetens beslut utgjorde en viktig del av bevisningen i målet (s. 111). Vidare anfördes att det var fullt möjligt att allmän domstol – i samband med exempelvis ett fordringsanspråk – kom att som en del i den processen ha att ta ställning till bl.a. om det begärda priset för överföring av el var skäligt (s. 134). – Vid tillkomsten av nuvarande ellag anfördes, med hänvisning till 4 kap. 10 §, att tvister beträffande föreskrifter som endast berörde få inblandade borde avgöras av nätmyndigheten efter ansökan från någon av de berörda. Beträffande övriga föreskrifter, d.v.s. sådana som berörde hela eller

större delen av kundkollektivet, borde det inte krävas någon ansökan från en enskild för att nätmyndigheten skulle få agera. Övervakningen och efterlevnaden av dessa föreskrifter skulle därmed omfattas av nätmyndighetens normala tillsynsarbete. Det tillades att en sådan ordning bl.a. hade fördelen att nätmyndigheten, i fråga om föreskrifter som berörde hela kundkollektivet, inte blev bunden av att en enskild ansökte om prövning och inte heller blev bunden av sökandens yrkande. Därmed skulle nätmyndigheten få större möjligheter att prioritera sitt tillsynsarbete på ett lämpligt sätt. Det anfördes också att nätmyndigheten därvid inte skulle vara skyldig att ta upp en anmälan från en enskild till prövning, om det inte framstod som motiverat. (Prop. 1996/97:136 s. 103 f.)

Av ellagen framgår således att det – vid sidan av bestämmelsen i 4 kap. 10 § – inte finns någon rätt för en nyttjare att få en tvist om nättariffer prövad av nätmyndigheten. Denna behöver inte ta upp en ansökan från nyttjaren. Även om nätmyndigheten i samband med sitt tillsynsarbete skulle ha meddelat ett beslut rörande nättariffer, utgör detta enligt uttalanden i förarbetena bara en viktig del av bevisningen vid en fullgörelsetalan vid allmän domstol, och en allmän domstol sägs vid fordringsanspråk ha behörighet att pröva om ett begärt pris är skäligt. Under dessa förhållanden kan nätmyndigheten inte anses ha tillerkänts en rätt att allsidigt och slutgiltigt pröva nättariffers skälighet. Käromålen skall därför inte avvisas med tillämpning av 10 kap. 17 § första stycket 1 rättegångsbalken.

Vid denna bedömning saknas anledning att ta ställning till om vissa av bolagens yrkanden av annan anledning ändå hade kunnat prövas av allmän domstol.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Regner, Victor, Håstad (referent),
Lindeblad och Nyström
Föredragande revisionssekreterare: Lindholm